

Integrovaní žiaci ŠPU + NKS + AUT

Dubnica, 2017

Osnova

- IVVP a IVP
 - Person. zabezpečenie – ŠŠP, asistent
- Hodnotenie
- poruchy – I. stupeň, II. stupeň- predmety
 - rodičia
 - Učiteľ a jeho úloha
 - Hlavný cieľ – samostatnosť v živote
 - Konkrétne príklady detí

IVVP a IVP

- Čo je IVVP – **program**

komplexný dokument – zohľadňuje
diagnózu, špeciálnoped. potreby,
zabezpečenie vzdelávania

- Čo je IVP – **plán**

Úprava osnov v predmetoch

KEDY A PREČO IVVP

§7 ods.5 zákona 245/2008 Z. z.

- keď škola vzdeláva integrovaných žiakov
- vytvára podmienky pre ich vzdelávanie
- vypracováva sa jednotlivo pre každého žiaka
- zohľadňujú sa jeho potreby
- v priebehu šk. roka sa môže **dopĺňať**
- zmeny konzultovať so všetkými - riaditeľ školy, triedny učiteľ, špeciálny pedagóg, zákonný zástupca žiaka, plnoletý žiak

Vzdelávacie ciele

Dlhodobý cieľ

aby žiak so ŠVVP zvládol daný ročník

napr. 1. ročník – mal by:

- hlasné čítanie s porozumením a písanie primeraných textov
- počítat' do 20 bez prechodu cez desiatku, poznať základné geometrické tvary a telesá, vedieť rysovať priame čiary
- Naučiť správať sa primerane okolnostiam a situáciám
- **Hlavný cieľ – samostatnosť**
- **Zásada - prijať dieťa také, aké je**

Krátkodobý cieľ

- Zvládnuť učivo jednotlivých tematických celkov rozpracovaných v TP
- vybrať z učebného textu podstatu
- reprodukovať obsah prečítaného textu vlastnými slovami
- v cudzom jazyku sústrediť sa na konverzáciu

Personálne zabezpečenie

- ŠŠP (špeciálnopedag. reedukácia)
- kto bude žiaka vzdelávať v triede
- kto s ním bude pracovať individuálne
- Asistent učiteľa

Asistent 1

- v triede ako keby bol pre všetkých žiakov, až postupne sa priradí k žiakovi, ku ktorému je pridelený.
- predstaviť ho deťom, rodičom, učiteľom a vysvetliť jeho úlohu.
- Mal by mať miesto v zborovni.
- Komunikuje s rodičmi o vyučovaní osobne, odkazový zošit.

Asistent 2

- Vopred stanoviť jasné pravidlá spolupráce s učiteľom – ráno diskusia.
- Neprenášať zodpovednosť za vzdelávanie na asistenta, nemal by so žiakom pracovať len asistent, učiteľ musí aj takéhoto žiaka s asistentom zapájať čo najviac do práce celej triedy.
- Nechať samostatne pracovať čo najviac.

Asistent 3

- Pomáha osvojiť pravidlá – vedieť počúvať, prispôbiť sa požiadavkám, ustúpiť z vlastnej požiadavky, zmieriť sa s odmietnutím vlastnej požiadavky,, podriaďiť sa želaniu väčšiny, trénovať sebaovládanie, ustúpiť, vyhnúť sa riešeniu silou.
- mal by v kolektíve podporovať situácie, keď integrované dieťa pomáha druhým.

Asistent 4

- Keď žiak nestíha pracovať s celou triedou, mali by spolu individuálne robiť podobnú činnosť ako ostatní – keď ostatní píšú, aby písal aj on.
- Téma učebnej látky zostáva rovnaká.
- Nemali by sedieť oddelene od ostatných žiakov a pracovať výhradne sami, ale kooperovať aj s ostatnými žiakmi.

Asistent 5

- vykonáva pedagogický dozor počas prestávok.
- Samostatná práca s integrovaným dieťaťom by nemala prevažovať nad prácou s celou triedou.
- zapájať aj ostatných žiakov – práca vo dvojiciach, v skupinách.

Asistent 6

- skupinová práca - ak nevie v skupine spolupracovať, dať mu samostatnú úlohu,
- akceptovať pomalšie tempo,
- pri práci si potrebuje overiť, či postupuje správne, uistiť sa - umožniť mu to,

Asistent nie je učiteľ!

Asistent - Žiaci s NKS

- pomáha pri prečítaní zadania na písomke.
- Pomáhať mu začať prácu, naviesť na spôsob riešenia, vysvetľovať pojmy, ale nepracuje zaňho.

Asistent a/ - Žiaci s autizmom

- vzdelávanie bez asistenta nie je možné.
- Upriamiť pozornosť na vyučovanie, pripravovať ho na zmenu, upozorniť na informácie o d. ú, na inštrukcie učiteľa, upokojuvať pri podráždení, sprostredkovať komunikáciu so spolužiakmi, medzi učiteľom a žiakom (napr. odovzdanie písomky).
- pomáha zvýrazňovať podstatné veci.

Asistent b/- žiaci s autizmom

- Keď sa zadáva úloha pre celú triedu, nevníma to, reaguje iba vtedy, keď je oslovený menom. nezvláda - zápis asistentom.
- Ak treba, asistent by mal úlohu dokončiť niekde inde na vopred dohodnutom mieste.
- Vyskúšať pracovať za paravánom, prípadne so slúchadlami na ušiach.

Asistent c/ - žiaci s autizmom

- Pomáha s orientáciou v škole, pri presunoch, s prípravou pomôcok, pomáha orientovať sa v knihe, zošite.
- Je dôležité odhadnúť správnu mieru pomoci - samostatnosť
- nerobí úlohy zaňho
- spoločne pripravujú školské pomôcky na VH.

Asistent d/ - žiaci s autizmom

- Naviguje krátkymi jasnými vetami:
„Vytiahni si čítanku. Vyber si zošit z písania. Daj peračník do lavice.“
- Prípadne mu v časovej tiesni zvyšné pomôcky pomôže nachystať. relaxáciu, zmenu činnosti.

Rodičia 1 – úloha centra

Žiaci s autizmom

- zapožičiavať odbornú literatúru o autizme, resp. príbehy rodičov s rovnako postihnutým dieťaťom
- ukazovať, ako zorganizovať každodenný život

Rodičia 2 – úloha centra

Žiaci s VPU

- Aby žiak nemal veľa cvičení – od učiteľky, ŠP v centre, ŠŠP
- Vysvetľovať rodičom, že zlepšenie nastane len každodennou drinou, pravidelnou prácou najmä rodiča s dieťaťom.

Rodičia 3 – úloha centra

- **mandaly** – vyfarbovanie, ukladanie tvarov.
- čo najviac spontánnej hry, krúžok iba jeden
- dodržiavať režim dňa – čas, miesto – d. ú.
(nie TV, poslať na WC, napiť sa – vopred)
- Každú činnosť deliť na krátke časové úseky.
- Rozkrokovat' a neustále precvičovať
chystanie si vecí do tašky podľa rozvrhu
- obliekanie a vyzliekanie,

Rodičia 4 – úloha centra

- (Napočítam do 10, stopovať a sledovať, či sa čas zlepšuje).
- zaviesť nástenku (mám tieto povinnosti – splnil som)
- viest' si denník – čo som sa naučil, reakcie na nejakú situáciu – čo ma prekvapilo...

Úprava prostredia triedy

- posadiť žiaka tak, aby mohol vnímať výklad učiteľa všetkými zmyslami – náčuv v ML - veverička
- Sedieť so spolužiakom, ktorý bude schopný a ochotný v prípade potreby pomôcť
- Nástenky
- lavica

Pomôcky

- učebné, kompenzačné, špeciálne
- diktafón, počítač, korekcia gramatiky v počítači, kalkulačka, tabuľka násobenia/delenia, +/-, gramatické tabuľky, zoznam vybraných slov, slovníky, Pravidlá slovenského pravopisu

Úprava plánov

- Kazuistika Lukáš FL. (NKS)
- Príklad úpravy písomky zo SJ

Ktorá z možností charakterizuje romantizmus?

A/ inšpiruje sa **ľudovou slovesnosťou**, hrdina obetuje svoje osobné city v prospech vlasti, zo žánrov využíva baladu, pieseň, povest'

B/ inšpiruje sa **antickou literatúrou**, zo žánrov využíva oslavné ódy, sonet

C/ zobrazuje najmä **život dedinského ľudu**, používa láskavý humor, zo žánrov najmä poviedku

Spisovná slovenčina bola uzákonená:

- A/ na fare v Hlbokom na základe **západoslovenského** nárečia
- ~~B/ v Martine na základe západoslovenského nárečia~~
- C/ v Martine na základe **stredoslovenského** nárečia
- D/ na fare v Hlbokom na základe **stredoslovenského** nárečia

Testovanie 9

- Text a otázky

NKS podľa MKCH

- ak je narušená verbálna alebo neverbálna, hovorená alebo grafická forma komunikácie.
- **Väčšinu ťažkostí je možné odstrániť, preto narušenie, nie postihnutie.**
- **sa prejavuje ako vrodená chyba reči alebo získaná porucha reči.**

F80 Špec. poruchy vývinu reči a jazyka

- F80.0 Špecifická porucha artikulácie reči,
- F80.1 Expresívna porucha reči (produkcia)
- F80.2 Receptívna porucha reči
- F80.3 Získaná afázia s epilepsiou,
- F80.8 Iné vývin. poruchy reči a jazyka,
- F80.9 Nešpecifikovaná porucha vývinu reči alebo jazyka,
- F94.0 Elektívny mutizmus

NKS- dysfázia

- Vývinová dysfázia diagnostikované okolo 5. – 7. roku
- Reeducácia je dlhá, náročná na trpezlivosť všetkých.
- Podobne ako u porúch učenia, používať veľa obrázkov, manipulovať s nimi.
- Rozvíjať zmyslové vnímanie (sluch, zrak, hmat)

NKS - Zajakavosť

- Zajakavosť okolo 3. - 5. roku, kedy je dieťa vystavené zvýšeným nárokom. Veľmi rýchlo sa rozvíja reč, ale dieťa si nie je vedomé svojich problémov. Vzniká disproporcia medzi snahou dieťaťa hovoriť a jeho možnosťami. Vopred dieťa treba pripravovať na nezvyčajnú situáciu, ktorá ho čaká (napr. návšteva lekára).
- ak nemá záujem, nevystupovať.

NKS - zajakavosť

- pravidelný režim, odpočinok, pocit bezpečia a istoty, správny rečový vzor.
- Pravidelne denne cvičiť - techniky dýchania, rytmizácie a pohybu, rozvoj slovnej zásoby a vyjadrovacej pohotovosti. Ak sa reč zhorší, používať ako šepot a dieťa potom hovorí plynulejšie.

- Používať krátke, jednoduché vety.
- Dieťa by malo zopakovať novú informáciu, príkaz.
- Neupozorňovať na chyby v reči, nevyčítať, že málo a zle hovorí.

- dysfatik nezvláda analýzu, ani syntézu.
- Na otázky odpovedá jednoslovné.
- V reči prevládajú dysgramatizmy, tvorí len krátke vety. Prehadzuje slovosled, má chudobnú slovnú zásobu.
- pýtať na významy slov, vysvetľovať, ukazovať na obrázkoch.

- U zajakavých - nástup do 1. triedy 2. rizikové obdobie, prechod od hry k povinnostiam, tlak na čítanie a strach z neúspechu.
- Dieťa si už uvedomuje svoje problémy. Ide o diagnózu, nie vývinovú poruchu.
- pri mutizme nenútiť do ústnych odpovedí, vedomosti preverovať písomne.

- Ťažkosti v tvorbe singuláru a plurálu, v používaní predložiek, zvratných zámen, v odvodzovaní slov, stupňovaní, v tvorbe budúceho času.
- chyby pri rozlišovaní znelých a neznelých spoluhlások, tvrdých a mäkkých spoluhlások, sykaviek, dlhých a krátkych hlások.
- Pri nácviku tvrdé a mäkké (), zvonček.

- Vysvetľovať rozdiely medzi slovami napr. typu prúdy a prúdi.
- Výrazne je oslabený jazykový cit a sťažený transfer osvojených gramatických pravidiel.
- Dlho mu trvá, kým si napr. osvojí, že na začiatku vety sa píše veľké písmeno a na konci bodka =Písať vetu do nového riadka.
- vopred precvičovať diktát doma.

- Diktát - doplňovanie, odpis, prepis textu, prípadne diktovať individuálne.
- V diktátoch dávať písať len 2-3slabičné slová bez spoluhláskových skupín (v 1. ročníku, bez ohľadu na to, kde sú ostatní žiaci v triede).
- Problémy s vyslovovaním a písaním ä – nebazírovať, prebrať len orientačne, podobne aj spodobovanie.

- technika čítania býva dobrá.
- V prípade problémov pri slabikovaní vyžadovať čítanie len jednej spoluhlásky so všetkými samohláskami. Slová s viacerými spoluhláskami docvičiť cez letné prázdny.
- Nebazírovať na intonácii.

- Reprodukcia textu je bez porozumenia - trénovať po vetách, vybrať z viacerých možností, napovedať prvou slabikou.
- Dokáže vybrať správnu možnosť pri otázkach zo začiatku čítania.
- maľované čítanie - text prerušovaný obrázkami.
- skúšať z čítania hneď ako prvých, posledných, alebo po vyučovaní,

- Neopravovať, neprerušovať.
- Pomocou obrázkov napísať príbeh, využívať detské obrázkové knihy.
- Text z čítania skrátiť, nepret'ážovať zbytočným čítaním,
- nevyžadovať hlasité čítanie neznámeho textu pred celou triedou.

- precvičovať dokončovanie príbehu, doplňovanie nedokončených viet
- Vyžadovať krátky rozsah – vety.
- Opakovanie viet je pre nich veľmi náročné.
- Precvičovať homonymá a synonymá.
- Používať čo najviac názor, veľa obrázkov.

- zohľadniť poruchu reči v hodnotení písomného aj ústneho prejavu.
- Nevie sa zorientovať v počutom - pred očami preberaný text.
- Venovať pozornosť konverzácii.
- Nevyžadovať správne písanie slov v cudzom jazyku - rešpektovať fonetický zápis.
- upraviť učebné osnovy v rozsahu aj obsahu,.

- zamerat' sa na osvojenie si slovnej zásoby, písomnou formou,
- Predčítavat' zadania písomných prác.
- Rodič môže podať žiadosť o slovné hodnotenie v cudzom jazyku na základe špeciálnopedagogickej správy

- Odpozorovať, do akého kroku dieťa počíta dobre a potom robí chyby, to docvičiť.
- slovné úlohy - najväčší problém v písaní odpovedí – naučiť ho jednoduchý postup (písať odpoveď od konca otázky).
- Naučiť základný algoritmus a meniť ho len číslou.
- Vyžadovať len 1 spôsob riešenia.

NKS - prírodoveda, vlastiveda

- Predčítavat' zadania písomných prác.
- odpovedat' len na otázky,
- dávat' možnosti na výber správneho pojmu,
- napovedat' prvou slabikou.
- náročné je pre nich naučiť sa napr. dni v týždni, mesiace.

NKS Odporúčania pre prácu

- Vylúčiť práce v časovom limite, rešpektovať individuálne tempo.
- Nedávať domov dopisovať to, čo nestihne, stačí ústne dobrať.
- viackrát precvičovať, zapájať všetky zmysly.
- Nové učivo usporiadať po krokoch a dodržiavať postupnosť od jednoduchého k zložitejšiemu .

NKS Odporúčania pre prácu

- Nedokáže vyčleniť podstatné prvky.
- Inštrukcie je potrebné rozkrokovat', zjednodušiť, preformulovať, názorne predviesť.
- Opakovať zadanie úlohy – stručne.
- dlhší zácvik, overovať správnosť pochopenia zadávaných úloh,
- správnu odpoveď z viacerých možností, napovedať správne slovo prvou slabikou.

NKS Odporúčania pre prácu

- Časté pozitívne hodnotenie jeho úspechov (aj toho najmenšieho), napr. úsmevom, pochvalou
- Neupozorňovať na neadekvátne prejavy mimiky, napr. kŕče pri zajakávaní.

- Žiaci s dysfáziou naďalej čítajú pomaly, robia veľa chýb, zamieňajú tvarovo a zvukovo podobné písmená, prehadzujú slabiky, komolia slová, neoddeľujú vety, ignorujú interpunkčné znamienka ap.
- Rýchlosť čítania a kvalita porozumenia býva rôzna. S vekom sa zlepšujú, ale veľa detí aj v staršom školskom veku číta pod hranicou sociálnej únosnosti.

- Treba to rešpektovať a pomáhať im pri čítaní dlhšieho textu.
- Skracovať texty z čítania, nevyžadovať čítanie pred celou triedou.
- Zameriavať sa na obsah prečítaného, pomôcť nájsť stratégie a dôkladne vysvetľovať neznáme pojmy.

- Spravidla píšu tak, ako vyslovujú. Takéto slová nepokladať za chybné.
- Často ešte vynechávajú, zamieňajú písmená, redukujú a komolia slabiky v dlhých slovách, nedodržiavajú hranice slov, neukončujú vety ap.
- Diktovať individuálne.

- Pri zajakavosti sa často stáva, že napíšu prvú polovicu diktátu s množstvom chýb, ale druhá polovica je bez chyby. Treba to brať do úvahy pri hodnotení.

- Oslobodiť od druhého cudzieho jazyka (závisí od stupňa NKS).
- Je možné požiadať o slovné hodnotenie. Žiadosť podáva rodič na základe odporúčania v ŠPej správe.
- venovať pozornosť konverzácii.
- Rešpektovať, že sa nevedia zorientovať v počutom - pomáha sledovanie textu zároveň s počúvaním.

- Predčítavať zadania písomných prác.
- Upraviť učebné osnovy - rozsah + obsah
- zamerať sa na slovnú zásobu
- preferovať písomnú formu, ale rešpektovať fonetický zápis (nevyžadovať správne písanie slov).
- U Z skúšať aj testovou formou - krátke, stručné odpovede.

- Problémy v slovných úlohách - naučiť základný algoritmus a meniť ho len číslou,
- vyžadovať používanie len jedného spôsobu riešenia.

- Veľmi ťažké sú pre dejepis, geografia, F, CH, OV.
- Nedokážu dobre reprodukovať väčší celok.
- dôkladne vysvetliť pojmy, lebo nechápu abstraktné pojmy - dokážu sa naučiť, odriekajú ako papagáj, ale nerozumejú.
- problémy s pochopením dejovej následnosti - oporu v osnove, obrázkoch, mape.

NKS - Zajakavosť

- Vysmievanie sa zajakavému spolužiakovi považovať za šikanu a okamžite riešiť.
- Nedávať súťaže na čas - žiakov v triede viesť k tomu, aby si dali 2 sek. na rozmyslenie odpovede, čím sa eliminuje časový tlak.
- Neopravovať, neprerušovať jeho reč, lebo to môže vnímať ako ponižujúce.

NKS - zajakavosť

- Pri položení otázky nepozerať na žiaka, niečo si písať, dať mu čas, aby v pokoji bez tlaku a očného kontaktu sa naštartoval k odpovedi.
- Vyskúšať - Odvrátenie zraku často pokladá Z žiak za negatívny signál zlyhania. Treba zistiť, ktorý spôsob vyhovuje.

NKS - zajakavosť

- pocit neistoty, či budú vedieť v škole plynule odpovedať = snaha vyhýbať sa náročným situáciám – odpovedať pred celou triedou.
- Ponechať dostatok času na dokončenie vety, nedokončovať miesto neho.
- Zameriavať pozornosť na to, čo hovorí, než na to, ako to hovorí.

NKS - zajakavosť

- nepoužívať pokyn „ Hovor pomaly, nerozumieš ti,“ lebo zajakavé dieťa začne hovoriť horšie.
- Niekedy učitelia chybné interpretujú mlčanie žiaka na začiatku odpovedi, súvisiace s nadmernou námahou, ako prejav nedostatočných vedomostí.
- Nevhodný je rýchla reč učiteľov, časový tlak, neustále verbálne atakovanie.

NKS - zajakavosť

- vyskúšať, či im pomáhať hneď pomocnými otázkami, možnosti výbe, alebo najskôr žiak odpovedá podľa osnovy a až potom dáva učiteľ pomocné otázky.
- Odpovedanie pomocou pomocných otázok by nemalo mať vplyv na zníženie známky.
- Predčítavať zadania písomných prác a slovných úlohách.

- pravidelná práca - precvičovanie, náprava
- viac zmyslov - rozstrihať slová, vety na slabiky, slová – aj pri čítaní, písaní.

- dať len toľko úloh, koľko zvládne dokončiť
- akceptovať ústnu odpoveď - otázka - odpoveď, nevyžadovať podrobný opis látky,
- písomné skúšanie - predpripravené otázky, doplňovačky – testy
- pri skúšaní overiť, či pochopil zadanie,

AUTIZMUS podľa MKCH

- (pervazívna vývinová porucha **bez mentálneho** postihnutia)
- detský autizmus (F84.0),
- atypický autizmus (F84.1),
- Rettov syndróm (F84.2),
- iná dezintegratívna porucha v detstve (F84.3),
- hyperaktívna porucha spojená s MR a stereotypnými pohybmi (F84.4),
- **Aspergerov syndróm (F84.5),**
- iné pervazívne vývinové poruchy (F84.6),
- nešpecifikovaná pervazívna vývinová porucha (F84.9).

AUTIZMUS - AS

- Popísať AS = vývoj je narušený do vo viacerých oblastiach - sociálnej, oblasti predstavivosti a komunikatívnej, potrebné si uvedomiť, že zvláštnosti v správaní nevychádzajú z nevhodnej výchovy, ale z poruchy.

AUTIZMUS - AS

- Ťažko nesú označenie AS, onálepkovanie, nie som iný. Bývajú nešťastní, pretože majú pocit, že im všetci krivdia, ubližujú, nevedia so spolužiakmi vychádzať.
- chcú byť ako ostatní, majú komplexy, frustrácie.

AUTIZMUS - správanie

- Považujú ich za nevychovaných, lebo okolie má tendenciu neprijímať ich stav, aký je, myslia si, že sa to dá zmeniť, len treba s nimi viac pracovať.
- Ak len vymýšľajú, sľúbiť odmenu, nastaviť mantinely, lebo sú precízni v manipulácii. Nesprávajú sa tak zámerne, ale nechcene, všetko, čo robia, má svoje dôvody.

AUTIZMUS - správanie

- Chcú byť akceptovaní, ale prevláda u nich egocentrizmus (Je to dobré, ako to ja vnímam).
- Nechcú zmeniť svoje priority (Všetko je proti nim).
- Nedokážu vyhodnotiť, že sa neprimerane správali.

AUTIZMUS - správanie

- Ak sa im venuje pozornosť, sociálne sa posilňuje ich správanie.
- Deti s AS majú obmedzenú schopnosť uvedomovať si a vyjadrovať svoje vlastné pocity a nálady a veľký problém im robí chápanie potrieb druhých ľudí.
- Pri nadmernej sociálnej záťaži môže dôjsť k nežiaducim prejavom v správaní
- Riešiť príčiny správania, nie následky.

AUTIZMUS - správanie

- Ťažkosti majú v porozumení zložitejších časových a dejových následností.
- Tolerovať uľpievanie na obľúbených témach. Fascinuje ich vojna (zbrane, značky, detaily, vojaci), dopravné prostriedky – autá, vlaky, ale aj vlajky, hlavné mestá, vesmír, roboti, hasiči, atď'. Vhodne to využiť na vyučovaní .

AUTIZMUS - správanie

- Keď odmieta samostatne pracovať, treba zistiť, kedy to robí, či rozumel, čo sa od neho požaduje a vysvetliť mu ešte raz zadanie.
- Sankcie musia byť jasne stanovené (čo sa stane, keď toto, tak toto, aby bolo jasné, čo sa bude diať - odobratie odmeny). Dodržiavať Čo sa povie, to platí!

AUTIZMUS - správanie

- Učiť ich nadviazať neverbálny a verbálny kontakt s inými deťmi a dospelými.
- Naučiť pozdraviť a poďakovať, lebo majú problém uvedomiť si, že slušnosť je pozdraviť človeka, ktorý nepatrí do rodiny alebo sa poďakovať napr. v obchode.

AUTIZMUS - správanie

- vhodné, aby mali pomôcky a učebnice dvojmo doma a v škole, aby ich nezabúdali.
- Rodičia - slovníček (denník), kde sú vypísané predmety a dopisuje, čo je na d.ú, prípadne do mobilu.
- Nepísať poznámky, že nemali domácu úlohu, alebo niečo zabudli, stratili.

AUTIZMUS - správanie

- Problém nadviazať sociálny kontakt. Chcú mať kamarátov, ale nevedia odhadnúť, kedy je ich správanie správne a kedy nie.
- Je potrebné zistiť, prečo tak reagovali, čo bolo spúšťačom správania, čo im prekáža.
- Rozumejú emócie ako smútok, radosť, ale problémom je napr. klamstvo.

AUTIZMUS - správanie

- Nevedia rozlíšiť emócie, keď niekto pri rovnakej situácii reaguje rôzne (smeje sa, inokedy plače).
- Sledovať, akú majú pozíciu v kolektíve, do akej miery ich akceptujú, lebo je tu skryté riziko šikany.
- Nemajú radi očný kontakt, lebo je v tom veľa emócií, čo ich vyčerpáva, sú rezervovaní voči dotykom.

AUTIZMUS - správanie

- Poznámky o správaní sú zbytočné.
- v prípade **pret'aženia**, sociálnej záťaže môže reagovať neprimerane – prejavuje sa únava, potrebuje pomoc, poskytnúť individuálny priestor.
- Krik, predvádzanie sa, pobehtovanie, vliezt' pod lavicu.
- Nie sú schopní reálne zhodnotiť svoje vlastné výkony a neprimeranosť správania.

AUTIZMUS - správanie

- vytyčovanie mantinelov a dôsledné vyžadovaním ich dodržiavania.
- Často odmieta komunikovať s učiteľmi, nechať odpovedať individuálne, keď budú mať ostatní žiaci samostatnú prácu, alebo po skončení vyučovania.

AUTIZMUS - správanie

- Nemajú radi zmeny. Niektoré veci robia len v konkrétnom kontexte (polievku jedáva len u babky).
- Častá je senzorická hypersenzitivita. Veľa detí nechodí na obedy, je tam veľa pachov a hluku.

AUTIZMUS – správanie

- do triedy ho nedať s niekým, koho neznáša, ale s kamarátom, prevencia šikany,
- snažiť sa vybrať empatických učiteľov
- Čo vedia u jedného učiteľa, nemusia vedieť u druhého, čo vedia doma, nemusia už vedieť v škole.
- Nevyvolávať ich ako prvého, ale ako ďalších v poradí.

AUTIZMUS - správanie

- Školské prostredie je pre dieťa veľmi sociálne náročné. Bývajú nešťastní, pretože majú pocit, že im všetci krivdia, ubližujú, nevedia so spolužiakmi vychádzať.
- V rámci triedy neoznamovať diagnózu! Rozhodne nie na I. stupni, deti ešte nie sú zrelé. Naučiť ich žiť spolu, vysvetľovať, že nemá nadmerné úľavy, že mu treba pomáhať, ale primerane.

AUTIZMUS - správanie

- Vizualizovať rozvrh – červenou je matematika, čo má mať nachystané v zložkách, farby, značky, fotografie.
- Prejavuje sa aj hypersenzitivita – často počujú, aj keď niekto pri písaní pritlačí fixku.
- Nevyčleňovať ich z kolektívu, ale dokončiť prácu u ŠŠP, kde je tichšie prostredie.

AUTIZMUS - správanie

- doslovné porozumenie a doslovné používanie slov - zamerať sa na správne pomenovanie predmetov a spoznávanie ich účelu (dá sa piť z pohára, šálky, aj pohára umelohmotného).
- Slabé porozumenie informácií vyjadrených výrazmi tváre, gestami. Preto hovorené inštrukcie sprevádzať písomnou a vizuálnou demonštráciou.

AUTIZMUS - správanie

- akceptovať, že musí stále niečo robiť s rukami (odbúravanie napätia) a nepozerať sa na vyučujúceho alebo na tabuľu - nie je schopný vnímať naraz viacerými zmyslami.

AUTIZMUS Sebaobsluha

- Nie sú samostatní v slede logických činností - poradie v obliekaní. Dieťa si oblečie naopak tričko a vôbec nechápe, čo nesprávne urobilo.
- Pomaly, malými krokmi nacvičovať poradie činností cez kartičky so znázornením postupu.
- Viest' k samostatnej príprave vecí do školy.

AUTIZMUS motorika I. st.

- V TSV mávajú problémy, lebo sú neobratní, neradi kreslia, kresba často nesie známky dysgrafie, neúhl'adnosti.
- nenútiť hrať skupinové hry - nerozumie pravidlám

AUTIZMUS I.st.

Výtvarná výchova

- Tolerovať neúhl'adnosť, neupravenosť, nechuť ku kresleniu, neprimeranosť kresby, tlačené písmo - notebook.
- Kopírovať im poznámky.

- Písmo je chaotické, najmä keď žiak nemá pokoj, býva kostrbaté, nepekná úprava.
- Dysgrafia je sekundárna.
- Úpravu zošitov a prác nehodnotiť.
- Zadávať kratšie práce,
- Dovoľiť písať tlačným písmom, ak mu to vyhovuje.

- Nevyžadovať ďalšie alebo zložitejšie zápisy v zošitoch, nahradiť ich vopred natlačeným textom, ktorý si žiak nalepí do zošita.
- D.ú. písať do mobilu, diára.

AUTIZMUS Matematika I. st.

- Tolerovať problémy pri rysovaní, zhoršenú grafickú úpravu.
- Nebazírovať na presnosti, správnosť postupu.
- Problémy v slovných úlohách (nevedia spájať do súvislostí), často nechápu, čo majú vypočítať. Pomôcť pochopiť zadanie, čo majú vypočítať.
- dlhší čas pre osvojenie si čís. radov.

- oslobodiť od reprodukcie prečítaného textu,
- pri čítaní používať špeciálne pomôcky – záložka, čítacie okienko
- nevyvolávať na hlasné čítanie pred triedou (alebo len po domácej príprave), nenechávať čítať dlhé texty,
- kvalitu čítania nehodnotiť známku,

AUTIZMUS Slovenský jazyk Čítanie I.st.

- Problémy s porozumením, s obsahom.
- Ponechať dostatok času na osvojenie si hlások a písmen, až potom postupne prechádzať k čítaniu slabík.
- rešpektovať individuálne tempo pri čítaní,
- zadávať kratšie úseky čítania a tiež hodnotiť len tieto kratšie úseky,

- akceptovať pomalšie tempo písania,
- Nenútiť napísať všetko,
- Problémový odpis z tabule,
- **sloh** - možnosť si predpripraviť doma
vzhľadom k problémom s predstavivosťou,
- nehodnotiť úpravu,
- slovíčka v ANJ poskytnúť v tlačenej forme,

VLA, PRI:

- poskytnúť poznámky v tlačenej forme,

- Často nevedia vybrané slová naspamäť. Preto umožniť mať vybrané slová na ťaháku, podobne aj delenie hlások.
- Pri problémoch v pravopise - dĺžne, veľké písmená, y – i pomáha písanie diktátov formou doplňovačky.
- Diktovať iba to, čo žiak bezpečne zvláda.
- Namiesto náročnejších diktátov dávať ich opis, prepis, doplnenie javu - počet chýb, klasifikovať iba v prípade úspechu.

- Nevedia dej logicky usporiadať, spraviť osnovu.
- Často preto dostávajú poznámky, že na hodine niekedy nepíšu (Nič ho nenapadlo, nevedel, čo má písať). Poznámky typu „Nenapísal cvičenie, ktoré mali napísať. Nepracoval na hodine. Odovzdal čistý papier.“ svedčia o tom, že nevedel, čo má robiť.

- Preto je potrebné viackrát preveriť, či pochopil úlohu.
- Vhodnejšie je najskôr doma s rodičmi sloh vopred pripraviť.
- Písať sloh pomocou obrázkov.

AUTIZMUS Ostatné predmety

- Mávajú problémy vybrať podstatu. Preto treba vedomosti preverovať izolovane.
- Vyžadovať gramatické pravidlá, poučky, používať dopĺňovačky, testy.
- Dať vyniknúť v oblastiach, o ktorú sa zaujímajú („malí profesori“).
- nenechávať ho dlho hovoriť, stačia stručné odpovede,

I. – II. stupeň

- Prechod na II. st. - doterajšia triedna učila niektoré predmety, aby zmeny neboli príliš veľké
- Umožniť sedieť sám v lavici,
- Umožniť opustiť miestnosť v prípade veľkej záťaže,
- akceptovať zhoršenú koncentráciu pozornosti, vyššiu unaviteľnosť,

- Oslobodiť aj od TSV (ťažko zvládajú, že nie sú prví, lebo sú pohybovo neobratní).
- VYV Nemajú predstavivosť, preto majú problém sa výtvarne vyjadriť.
- Náboženstvo, občianska výchova a etika je pre nich ťažké na pochopenie pre abstraktné pojmy.

AUTIZMUS Odporúčania pre prácu

- často nevydržia čakať, kým príde na nich rad, vykrikujú, alebo sa tomu vyhýbajú, položiť im otázku ako prvým.
- Ak sa nechcú zapojiť, nachystať im v lavici samostatnú prácu.
- Trieda musí byť zariadená prehľadne, jasné vizuálne hranice.
- Menej pomôcok, výzdoby, násteniek.

AUTIZMUS Odpočinková zóna

- V triede potrebujú priestor na oddych, relaxáciu, vlastnú lavicu.
- Ak im nie je poskytnutý individuálny priestor (napr. paraván), hľadajú únik inak – môžu vliezť pod lavicu a vykrikovaním rušiť hodinu.

AUTIZMUS Vyučovacia hodina

- mať pevnú, jasnú vopred dohodnutú štruktúru s vyhliadkou istej odmeny – urobíme..., potom môžeš 10 minút oddychovať v zadnej časti triedy, navrhnúť činnosť, čo chceš.
- Členenie hodiny do kratších časových celkov, prestávky, blokové vyučovanie.
- Vyskúšať sedenie samostatne vpredu, vzadu tak, aby nerušil ostatných žiakov.

AUTIZMUS

- nevie hospodáriť s časom - vizualizovať **čas** (presýpacie hodiny, minútky, stopky, počet hodín) – s červeným kruhom
- Nedávať časovo limitované úlohy, boja sa, že nestihnú a potom napr. trhajú zošit.
- Rešpektovať pracovné tempo.
- Ústne doskúšať po písomných prácach vo všetkých predmetoch najmä vtedy, keď nestihnú písomnú prácu dokončiť.

AUTIZMUS

- Potrebuje vopred vedieť, kedy bude zmena v rozvrhu, presun do inej triedy,, inak je nervózny, lebo sa nedokáže rýchlo preladiť na inú činnosť. Hovoriť postup činností, čo má robiť, ako, kedy je úloha skončená, čo bude, keď úlohu dokončí.
- Zmenu činnosti jasne, vizuálne oddeliť zvukom.

AUTIZMUS

- Začatú činnosť chcú dokončiť do detailov.
- Nedokáže sám udržať poriadok.
- Rešpektovať, že svoje veci musí mať na svojom mieste.
- Ak prestávku oznamuje hudba, pesnička ich často rozruší (tancujú, spievajú a je ťažké ich opäť utíšiť), pri klasickom zvonení sú oveľa pokojnejší.

AUTIZMUS

- nezúčastňovať sa veľkých hlučných akcií (začiatok šk. roka, karneval, divadlo, kino) – rešpektovať želanie dieťaťa.
- V ZŠ nemá možnosť uniknúť – musí 45 minút vydržať v triede napriek tomu, že nezvláda sociálnu záťaž - flexibilne upravovať rozsah pobytu na vyučovaní - skrátiť vyučovanie, na návrh centra individuálne vzdelávanie.

AUTIZMUS Slovenský jazyk II. st.

- Nadalej používať podľa potreby prehľady gramatických javov.
- V literatúre nevyžadovať napísať osnovu prečítaného textu.
- Potrebuje skúšať formou otázka a na doplnenie odpovede dať možnosti a, b, c (testová forma).

- Rešpektovať neschopnosť posudzovania sociálnych vzťahov, vyjadrenia pocitov, empatie, napr. napísanie úvahy, preto je potrebné nachystať náhradné, odlišné témy a dať im na výber z viacerých možností.
- Zamerať sa na slohové postupy, pri ktorých môžu pracovať s údajmi, faktami, vedomosťami.

- Ťažkosti majú v porozumení zložitejších časových a dejových následností, vo vymýšľať príbehov, verbálne povedať vedia, ale nevedia, čo majú písať, začať.
- Pomôcť napísať osnovu, podľa ktorej by mohli pracovať.
- Umožniť vopred sa doma pripraviť.

AUTIZMUS Cudzí jazyk II. st.

- V konverzácii majú problémy - odporúča sa len 1 CJ, individuálne redukovať.
- Druhý cudzí jazyk umožniť len absolvovať (napr. RJ, NJ), čiže oslobodenie od 2. cudzieho jazyka.
- Obyčajne im lepšie ide NJ, nie AJ, ale je to individuálne.
- Rodič môže požiadať o oslobodenie.

AUTIZMUS Matematika, fyzika

- Rešpektovať nepresnosti v rysovaní.
- Nadalej pomáhať pri slovných úlohách, rozkrokovat' ich.
- Používať podľa potreby matematické a prevodové tabuľky, diktafón.

- Zredukovať úlohy písomné, text musí obsahovať maximálne jednu informáciu (v matematike len jednu matematickú operáciu).
- Sú zaujatí detailmi, nie sú schopní odlíšiť podstatné od nepodstatného. Presvedčiť sa, či žiak zadanej úlohe porozumel.
- Vhodnejší je vizuálny prístup podávania informácií.

AUTIZMUS písanie

- Priestor na vpísanie odpovede zväčšiť, ponechať viac voľného miesta, zväčšiť riadkovanie.
- Nedávať prepisovať práce (úlohy, zošity).
- Zadávať kratšie úlohy, cvičenia, príklady v škole i na domáce úlohy, resp. zadávať individuálne domáce úlohy.

AUTIZMUS Odporúčania pre prácu

- Skúšať predovšetkým písomne a ohodnotiť to, čo vypracovali.
- Ak pri písomnej práci nepracujú, je možné, že nevedia, ako začať, treba ich naviesť otázkami, alebo inak pomôcť.
- Priebežne sa presvedčiť, či žiak zadanej úlohe porozumel.
- Nevedia vybrať podstatu z textu - skúšať testovou formou, nevedia „obkecávať.“

- V puberte sa zvyknú vyjadrovať prostredníctvom kresieb. Fascinujú ich agresívne a vulgárne témy- snaha vzbudiť pozornosť.
- dohodnúť s rodičmi, keď odmietnu v škole pracovať, na druhý deň donesú ukázať vypracované cvičenia. Vtedy netrvať na dokončení práce, ignorovať, nekomentovať.

- Dajú sa ľahko naviesť na rôzne neadekvátne správanie, len imitujú, čo videli, bez pochopenia situácie.
- Myslia si, že je to sociálne zaujímavé a zabezpečí im to pozornosť okolia.
- Nechápu, prečo sú trestaní a mávajú potom pocit nespravodlivosti.

AUTIZMUS

- Upozorniť na zmeny v triede nielen slovne, ale aj vizuálne - zmeny v rozvrhu hodín, zastupovanie. Problém im robí aj zvonenie na začiatku a konci hodiny.
- Zvýšená psychická tenzia z dôvodu nárokov na výkon sa môže prejavovať ako vykrikovanie, pobehovanie, zámerné rušenie, čmáranie do učebníc, kreslenie do zošita.

AUTIZMUS Kolektív II. st.

- Na „neprimerané správanie“ pozerat' cez diagnózu a zmenit' postoje učiteľov a žiakov voči nim.
- výrazná sociálna naivita, ľahká ovplyvniteľnosť, nedokážu predvídať dôsledky svojho správania sa. Dajú sa ľahko vyprovokovať, sú emočne a citovo labilní.

AUTIZMUS ostatné predmety

- **MAT** - akceptovať zhoršenú kvalitu,
- **VYV** - problém s predstavivosťou, dať inú aktivitu.
- **HUV** - ak mu vadí hudba, spev, umožniť opustiť miestnosť,
- **TSV**: Jarko Lan
- - čo mu nejde, odmieta - nenútiť,
- - akceptovať zhoršenú koordináciu pohybov a držania tela

AUTIZMUS

- Tolerovať, nehodnotiť, nekomentovať, vydržať.

VÝVINOVÉ PORUCHY UČENIA

podľa MKCH

- F 81.0 špecifická porucha čítania (vývinová dyslexia),
- F 81.1 šp porucha pravopisu hláskovania (bez poruchy čítania),
- F 81.2 šp aritmetických schopností (vývinová akalkúlia),
- F 81.3 zmiešaná porucha školských schopností (zreteľne znížené aritmetické schopnosti, čítania a výslovnosti),

- F 81.8 iné vývinové poruchy školských zručností (vývinová expresívna porucha písania),
- 81.9 nešpecifikované vývinové poruchy školských zručností (neschopnosť učenia, porucha učenia, neschopnosť získavania poznatkov).

- Je veľmi dôležité, aby sa pri poruchách učenia na nižšom strednom vzdelávaní žiak zúčastnil na prerokovaní a podpísaní IVP, aby sa predchádzalo vetám: „Ja nič nemusím, ja mám na to papier.“
- Porucha čítania sa odráža vo vzdelávaní vo všetkých predmetoch.

- Rešpektovať osobné tempo, narušenie prozodických vlastností – intonácie, modulovania hlasu, tempa, pauzy, prízvuku, výšky hlasu.
- S ťažkosťami spájajú hlásky do slabík, slabiky do slov.
- Pracovať s tabuľkou hlások s názornými obrázkami.

VPU

- Čítať pomocou okienok, prst
- Nie sú schopní sledovať čítanie spolužiakov, preto netrestať, že nevedia, kde majú pokračovať v čítaní.
- používať pravítko, záložky
- Skúšať vždy zo začiatku textu.

- Pri čítaní nehodnotiť zámenu a-o, a-e, m-n, b-d ako chybu, neprerušovať a neupozorňovať na nesprávne čítanie.
- Skúšať čítať ľahšie texty s veľkými písmenami a krátkymi vetami.
- Zjednodušiť text – meniť typ písma na počítači.

- Prípadne skúšať rovnaký text ako majú ostatní žiaci, ale menším rozsahom, takže dieťa nemá pocit, že je iné.
- Nácvik čítania ťažkých slov v texte vopred doma, v škole ich napísať na tabuľu – vytlieskať, vysvetliť význam – kľúčové slová tučne vyznačiť.
- Pri veľkých problémoch umožniť čítať individuálne, nie pred kolektívom.

- Využívať aj Langerovej metódu
- Ponechať dostatočne dlhý čas, pokiaľ nie sú všetky hlásky utvrdené.
- Pokiaľ problémy pretrvávajú, je jednou z možností, aby sa žiak naučil dobre spájať do slabík len spoluhlásky so všetkými samohláskami a spoluhláskové skupiny by mohol docvičiť cez prázdny.

- Využívať maľované čítanie - kombinovať text s obrázkami (ťažké slová).
- Výborne motivujú k čítaniu aj komiksy.
- Majú problém s pochopením a reprodukovaním prečítaného textu, treba im pomáhať otázkami, čo by však nemalo mať vplyv na výslednú známku. Preto uprednostňovať ústne skúšanie.
- Tolerovať slabšiu slovnú zásobu.

- Často sa vyskytuje dvojité čítanie (tzv. tiché – najprv prečítajú slovo potichu, potom povedia nahlas). Vtedy treba najskôr docvičiť slabikovanie, žiak musí hneď povedať slabiku, nie ju čítať spôsobom m-a=ma.
- Tempo čítania je zväčša veľmi pomalé. dlhšie ako u ostatných rešpektovať slabikovanie, za plynulejšie čítanie chváli

VPU Sloh

- Treba hodnotiť obsah, ústny prejav (konverzáciu, dokončenie príbehu), nie chyby.

VPU Cudzí jazyk

- Vyžadovať ovládanie základných slovíčok. Radšej menej a dôkladne.
- Preferovať ústne skúšanie, napovedať 1. slabiku, dať vybrať z viacerých možností.
- Ubezpečovať pokývaním hlavy, že odpovedá správne.
- Nebazírovať na správnom napísaní slov, sústrediť sa na konverzáciu (tolerovať spôsob Píš ako počuješ).

- postupovať aj podľa učebníc pre deti s poruchami učenia. nemusí zvládnuť za jeden rok. Nevýhodou je, že ostatní žiaci postupujú podľa inej učebnice. Učivo sa dá však zosúladiť tematicky.
- využíva možnosť zredukovať učivo tak, že žiak postupuje s celou triedou, len preberá menej slovíčok a tém. (pozrieť tematický plán

- Majú problém s prečítaním a pochopením slovných úloh, prečítať, vysvetliť, naviest'.
- Vyžadovať riešenie jednoduchého typu slovných úloh, neustále precvičovať.
- Hodnotiť len vypracované úlohy.
- Veľkú písomku dopĺňať malou, kde sa overí, či ovládajú to, čo nestihli, nevypočítali, prehliadli.

VPU Vlastiveda, prírodoveda

- Skúšať skôr ústne, testovou formou, napovedať prvou slabikou.
- Písomné pokyny a úlohy treba bližšie vysvetliť, naviesť na riešenie.

VPU Odporúčania pre prácu

- Upokojenie dieťaťa talizman pre šťastie.
- každé slovo vysvetlené zložitejšie slová najprv vytlieskať po slabikách viackrát, až potom vyžadovať ich čítanie (metóda Fernaldovej)
- pomalé tempo čítania - nie je potrebné ho zrýchľovať, pretože pri pomalom čítaní žiak väčšinou chápe obsahu prečítaného textu. Pokiaľ spočíva len v osobnom tempe žiaka, tolerovať.

- Ak dieťa začína prejavovať nechúť k čítaniu, krátiť texty z čítania na domácu úlohu.
- Rodičia však zabezpečia spoločné prečítanie celého textu s prerozpráváním obsahu.

VPU Rôzne typy cvičení

- Skladanie slov z puzzle, skrable, plastových písmen, navliekanie korálok s písmenami
- po prečítaní dať text reprodukovať kresbou
- čítanie najskôr počúvať so zatvorenými očami, potom sledovať text očami, napokon spoločne

- Takisto je možnosť nahrat' vlastnú knihu s mottom Číta celá rodina
- (čitateľský maratón).
- Zámerné chyby v čítaní učiteľa, žiak opravuje.
- Dramatizácia textu v skupinkách.
- Prečítať text smutno, veselo, pantomímou.

VPU

- Spoločné čítanie s učiteľom, kamarátom, celou triedou - splývavé čítanie.
- Dočítať text, ktorý začal učiteľ.

VPU Všetky predmety

- Pomalšie tempo čítania sa odráža vo všetkých predmetoch.
- Ak ide o poruchu porozumenia prečítaného textu, je potrebné aj na iných hodinách, kde je veľa textu, pomôcť s prečítaním textu.
- Potrebuje viac času na prečítanie i na vypracovanie, vysvetliť zadanie.
- Potrebujú zrakovú oporu pri reprodukcii textu (obrázok).

- Písomné práce zadávať skôr testovou formou, výberom jednej z správnych odpovedí.
- Dať možnosť na opravu. Keď sa hlásia, vyvolať.
- Uprednostňovať ústne skúšanie. Napovedať slovo prvým písmenom, slabikou.

- Vysvetľovať najmä slovné úlohy, vyžadovať riešenie jednoduchého typu slovných úloh.
- Hodnotiť len vypracované úlohy, aj správnosť postupu.
- Príklady skúšať radšej pri tabuli, navádzať na spôsob riešenia, chváliť aj za malý pokrok.

- Pri písomnej práci umožniť hneď počítať príklad, nie odpisovať zadanie z tabule.
- Mávajú problémy s premenou jednotiek – umožniť používať tabuľku na premenu ako „ťahák“.
- Naučiť a aj vyžadovať len jeden spôsob riešenia (1 algoritmus).
- Vyžadovať poznatky pre praktický život.

- Tolerovať problémy s orientáciou na mape.
- Nepoužívať slepé mapy.

- Má problémy rozlíšiť mäkké a tvrdé slabiky, dlhé a krátke slabiky (približne od druhého ročníka). Precvičovať na tvrdých kockách, mäkkých kľbkách z vlny, alebo molitanu, dĺžne pomocou zvončeka, prípadne gummy.
- Dať vopred precvičiť, potom napísať poznámku o precvičovaní.

- Zákl. gramatické kategórie mať neustále pred očami (nalepiť na lavicu, na obal učebnice, do zošita, peračníka).
- Nácvik písania ťažkých slov v texte vopred doma, v škole napísať na tabuľu – vytlieskať (metóda Fernaldovej).

- Využívať kartičky, obrázkový materiál, kocky, aby sa zapojilo čo najviac zmyslov.
- Pri vynechávaní písmen treba dôkladne precvičovať analýzu a syntézu slov (hráme sa na robota). Slová čerpať zo šlabikára, z textov, ktoré sa práve preberajú.

- V zásade platí pravidlo – aké slovo dieťa číta, také by malo vedieť napísať.
- Pri zámene písmen pomáha najskôr utvrdenie pravoľavej orientácie a potom obťahovanie dvojíc písmen dvomi farbami, ale aj cvičenia na zrakové vnímanie a rozlišovanie podobností a rozdielov v obrázkoch.

VPU - diktáty

- nehodnotiť diktáty
- počet chýb,
- pri zámene vyčíslí počet chýb,
- Doplňovačky
- Len druhá veta
- Písať u ŠŠP
- Precvičovanie doma

Oprava - farebne

- Nezahrňat' známky z diktátov do celkového hodnotenia, resp. nehodnotiť diktáty známkou, vyčísliť len počet chýb a bližšie ich diferencovať (a-o = x chýb, m-n=x, atď.)
- Nedávať prepisovať celý diktát, iba slová, ktoré boli nesprávne napísané.

- Opravené slovo musí byť bez prepisovania a bez chyby.
- Dávať písať formou doplňovania.
- Ak sa dá, umožniť sústrediť sa na jeden jav (napr. len doplňovať y, i v diktáte).
- Často je znížená schopnosť spojiť grafickú a fonetickú podobu hlásky, preto je potrebné používať tabuľku hlások, nalepiť na lavicu.

- dovoliť“ ťaháky“ na y - i, kocky, kľbká vlny.
- Používať netradičné formy, napr. zámerné chyby v písaní učiteľa na tabuli, žiaci opravujú.
- Pri diktátoch dať viac času na kontrolu. Naučiť pozornosť rozdeliť.

- Treba hodnotiť len obsah, ústny prejav (konverzáciu, dokončenie príbehu), ale nie chyby.

VPU Cudzí jazyk

- Nebazírovať na správnom napísaní slov v CJ, sústrediť sa na konverzáciu (tolerovať spôsob Píš ako počuješ).
- Vyžadovať ovládanie zákl. slovíčok. Radšej menej a dôkladne.
- Preferovať ústne skúšanie.
- Ubezpečovať pokývaním hlavy, že odpovedá správne.

- Problém sa prejavuje aj pri zápise a odpise slovných zadaní.
- Pri písomnej práci umožniť hneď počítat príklad, najmä slovné úlohy, nie odpisovať zadanie z tabule.
- Skúšať skôr príklady pri tabuli, navádzať na spôsob riešenia, chváliť aj za malý pokrok.

- Nezahrňat' známky z diktátov do celkového hodnotenia resp. nehodnotiť diktáty známkou, vyčíslit' len počet chýb.
- Skúšať vždy len jeden gramatický jav napr. podstatné mená, ale už nie prídavné.
- Nebazírovať na presnom znení poučiek, ale či ich vie použiť.
- Zákl. gram. kategórie mať neustále pred očami.

VPU Cudzí jazyk

- Centrá často odporúčajú slovné hodnotenie CJ, ale využíva sa aj možnosť oslobodenia od druhého CJ.
- U žiakov s nadpriemerným IQ, horným a stredným pásmom často stačia len úľavy v písomnom prejave.
- U žiakov s dolným pásmom priemeru IQ sa odporúča úprava učebných osnov v CJ.

VPU Ostatné predmety

- Skúšať skôr ústne, testovou formou, napovedať prvou slabikou.
- V písomnej forme rešpektovať ako správne odpovede aj slová, kde chýbajú písmená, ignorovať zámeny písmen.
- Chápať ako správne odpovede, ak sa z kontextu dá domyslieť ich význam.
- Po písomnej práci ešte doskúšať ústne.
- Pomôcť s prečítaním a vypracovaním slovných úloh.

- Žiak nie je schopný vykonávať plynulé ťahy (uvoľniť Heyrovskej a Tymichovej cvičeniami)
- Ak píše veľmi pomaly – dať vybrať v úlohe, či niečo opíše, alebo nakreslí, prípadne môže svoj text nadiktovať a nezaťažovať ho úhladnosťou prejavu.
- Odporúča sa písať perom Stabilo na upevnenie správneho úchopu.

VPU

- Veľa využívať veľké formáty, predpísané linajky až neskôr.
- Dávať písať individuálne menej ako ostatným žiakom.
- Nedávať ako trest sústavné prepisovanie.

VPU

- Neodporúča sa preťažovať tréňovaním správneho písania - nedávať najskôr písať nanečisto, ani v škole, ani doma.
- Umožniť písať aj tlačným písmom.

- Keď si žiak ťažko zapamätá tvary písmen, treba zapojiť viacero zmyslov, najmä sluch – písať na veľký formát všetky štyri tvary písmen a nahlas hovoriť (veľké písané A, malé písané a, veľké tlačené A, malé tlačené a – Langerovej metóda).

- Vzhľadom na nečitateľnosť písomného prejavu + chybovosť = ústna forma alebo zadávať písomné práce testovou formou krúžkovaním správnych odpovedí.
- Vymýšľanie príbehov - nedopisovať, ale dokresľovať.
- Precvičovať písanie na notebooku – učiť orientovať sa na klávesnici.

- Diktáty písať buď formou doplňovania, alebo vlastným tempom, alebo na notebooku s vypnutou funkciou pravopisu.

VPU Matematika

- Pri písomnej práci umožniť hneď počítat príklad, nie odpisovať zadanie z tabule.
- Skúšať skôr príklady pri tabuli, navádzať na spôsob riešenia, chváliť aj za malý pokrok.
- Tolerovať nepresnosť pri rysovaní, dôležité je, aby bol postup správny.

Výtvarná výchova

- Tolerovať neúhl'adnosť, neupravenosť, nechuť ku kresleniu, neprimeranosť kresby veku.

Matematika, fyzika

- Pri písomnej práci umožniť hneď počítať príklad.
- Tolerovať nepresnosť pri rysovaní.
- Oceňovať správnosť postupu pri konštrukčných úlohách.

VPU Ostatné predmety

- Umožniť používať notebook na písanie poznámok, prípadne vlepovať okopírované poznámky od spolužiakov, alebo umožniť, aby si podčiarkovali v starších učebniciach osnovu.

VPU Dyskalkúlia

- Už v MŠ určujú s chybami vpravo, vľavo, pred, za, nad, pod. precvičovať na reálnych predmetoch.
- Často spočítavajú po jednom - cvičiť postrehovanie na kockách z hry Človeče, nehnevaj sa!
- Precvičovať triedenie na základe podobnosti znakov napr. podľa farby, tvaru, veľkosti.

VPU Dyskalkúlia

- Začať znovu sčítať, odčítať, násobiť a deliť s vizuálnou oporou, resp. všetko s názorom tak, že to ohmatá a budú sa precvičovať rôzne variácie (pastelky, gombičky, guľičky, strihanie stĺpcov, až potom prejsť na písanie číslíc a rôzne matematické operácie).
- Postupovať pomaly a od najmenších čísel, pomaly k väčším číslam.

VPU Dyskalkúlia

- cvičiť prechod cez 10 - odstraňovať postupne skrytú pomoc na prstoch.
- problém s orientáciou na číselnej osi - Cvičiť orientáciu v číselných radoch rôznymi spôsobmi (napr. rozstrihať začiatok, stred, koniec), zapájať hmat, názor, aj vzostupný i zostupný rad po sebe idúcich čísel.

- vrátiť sa k príkladom s rozkladom a cvičiť sčítanie, odčítanie s rozkladom
- v opore na vizuálny kontakt cvičiť väčšie čísla, súčty a rozdiely do 100 (skladačky, guľky, tvary)
- skúšať odčítanie ako samostatnú skupinu, nie na striedačku so sčítaním
- dostatok času na vypracovanie príkladov

- Prirad'ovanie počtu k číslam – cez hmat, kartičky, predmety.
- Uvedomiť si, že v zákl. Mých operáciách ako sčítovanie a odčítavanie veľmi často dochádza k **zámenám** znamienok, preto trvať a umožniť dôkladnú kontrolu.
- Opakovať neustále algoritmus $+$ $-$ $\times$: čísel (využívať názornosť).

- Problém s určovaním jednotiek, desiatok a stoviek riešiť len písomne.
- Naučiť odlišnosť pojmov o koľko, a koľkokrát (názorne).
- Nechápu princíp $x \text{ a } :.$ Aj s konkrétnymi predmetmi príklady typu 2×3 (znázornia ako 2 pastelky a 3 pastelky), 3×2 (3 pastelky a vedľa dve pastelky).

- slovné úlohy - problém s pochopením zadania. Pomôcť im prečítať text, naviesť na riešenie. Vysvetliť postup pri viacerých počtových úkonoch, rozdeliť úlohu na malé kroky.
- Pracovať s reálnymi peniazmi, precvičovať nákup vecí dennej potreby, koľko to stojí, koľko budem platiť, koľko mi zostalo, koľko ešte môžem minúť.

- Veľké problémy im robí určovanie času – hodín – cvičiť neustále.
- Vždy ešte ústne doskúšať po písomných prácach.
- Skúšať viac **pri tabuli**. Skúšať len jednu látku, najnovšiu, priebežne.
- Minimalizovať trénu – chváliť, pokývaním, že odpovedá správne.

- Pred odpoveďou (aj písomkou) zadať domov na precvičenie podobné príklady. Na písomke napr. vymeniť poradie, zmeniť čísllice apod.
- Prejsť s nimi cvičný test, nie vlastný test - naučia sa rozvrhnúť si úlohy, postup.
- Písomky zostavovať formou doplnkových testov, zadávať iba základné úlohy - príklady.

VPU Dyskalkúlia

- Prvoradé je naučiť základnú matematiku v aplikácii na život, vynechať zložité úlohy na logiku a doplnkové učivo.
- Umožniť **kalkulačku** na mobile, „ťaháky“ tabuľky na vzorce, na premenu jednotiek, tabuľku násobenia a delenia
- Môže mať dva testy – v jednom rieši pomocou kalkulačky a druhý bez kalkulačky.

VPU Dyskalkúlia

- Môže použiť kalkulačku na výpočet sčítania v prípade, ak predmetom hodnotenia nie je sčítovanie, ale riešenie M problému.
- Výsledky, ktoré žiak dosiahol s použitím pomôcok, **sú rovnocenné** s výsledkami žiakov, ktorí pracovali bez pomôcok.

VPU Dyskalkúlia

- **Pomôcky sú určené na zohľadnenie potrieb, nie na poskytovanie výhod. Nezaručia dobrý výsledok, mali by len „vyrovnať“ štartovaciu čiaru.“**
- Naučiť orientovať sa v rovinných útvaroch a v telesách cez hmat, so zatvorenými očami.

VPU Dyskalkúlia

- Nevyvolávať ako prvých, ale ako ďalších v poradí.
- Vyžadovať základné učivo, nie podrobnosti. Skúšať skôr priebežne, ako veľké tematické celky.
- Potrebuje dlhší čas na opakovanie, utvrdenie nového poznatku.

VPU Dyskalkúlia

- Netrvať na riešení príkladov spamäti. Príklad, ktorý žiak rieši, musí aj vidieť.
- Pri diktovaní príkladov napr. $42+24$ robí žiakovi problém zápis príkladu a môže sa stať, že ho napíše naopak (zrkadlovo) – chyba?
- Maximálne využívať názornosť a uplatnenie v praxi.

VPU Dyskalkúlia

- Potrebujú viac času pri vypracovaní písomných úloh.
- Dať im viac času, alebo menej príkladov, poprípade rozdeliť prácu na dvakrát, prípadne na menšie časti. Učiteľ im môže rozvrhnúť čas inak – 15-minútové bloky počas 4 dní.
- Hodnotiť to, čo vypracovali.

VPU Dyskalkúlia

- Veľkú písomku doplniť malou, kde sa overia príklady, ktoré nevypočítali, nevedeli, nestihli, prehliadli.
- Pomáha aj väčšie písmo, farebné rozlíšenie, väčší priestor na vypočítanie príkladu.

VPU Dyskalkúlia

- pomalé tempo písania môže učiteľ prečítať žiakovi pokyny, položky testu a žiak píše, odpovedá sám.
- Namiesto pís. môže odpovedať ústne a učiteľ jeho odpovede zapíše.
- dôležitá spolupráca s rodičmi – aby sa spôsob počítania rovnako precvičoval aj doma.

VPU Dyskalkúlia

- Keď sa naučí jeden spôsob, vyžadovať neustále iba tento jeden (lepšie sa mu sčítuje pod seba, tak nevyžadovať sčítovanie do riadku).
- Námaha, vynaložená doma, často nezodpovedá výsledkom, dosahovaným v škole.
- Pomáha aj doučovanie každý deň.

VPU Dyskalkúlia

- dostatok času na utvrdenie učiva.
- dostatok ústnych odpovedí.
- Dovoľiť používať kalkulačku na mobile, „ťaháky“ na premenu jednotiek, tabuľku $\times$ a $:$ do 100, tabuľku sčítovania do 20.
- Pri pís. práci hneď počítat' príklad, nie odpisovať zadanie z tabule, papiera.
- Ukázať presne, čo ešte docvičiť.

VPU Dyskalkúlia Ostatné predmety

- Problémy sú aj vo fyzike, chémii.
- V dejepise nevyžadovať letopočty, množstvo rokov...

Učiteľia a Mária Terézia 1

- Štýl učenia žiakov
- Nie iba frontálna práca s triedou
- Diktáty – oprava vo dvojiciach
- Naučiť pravopisné stratégie - diktát - najskôr nevynechať písmeno. Potom sa sústredím len na y - i. Pri poslednej kontrole sledujem len dĺžne a mäkké.

Učitelka a Mária Terézia2

- M – krátka 5– minútovka – skupina A a B
- Opakovanie vo dvojiciach, súťaž skupín – D, geo
- Naučiť stratégie práce s textom – vo všetkých predmetoch.
- Náčuv na hodine – Peťo BL. – sedenie, asistent, rozdávanie zadania

Učitelia a Mária Terézia³

- Náčuv na hodine – M + Samko „hemlesenie“
- Spolupráca so žiakom!!!
- Neučiť cez chyby, ale objavovaním

Záver

- Srdce na dlani
- Snaha pomôcť dieťaťu

Kto vás trápil

PaedDr. Kvetoslava Mojtoová

Súkromné centrum ŠPP, Nová Dubnica

- [www. specialnaporadna.sk](http://www.specialnaporadna.sk)

Dca, 27.II.2017